

Araştırma

MANİSA İLİ KULA İLÇESİ'NDE YAŞAYAN BOZKURT AİLESİNE AİT KEÇE YAYGININ ETNOGRAFİK OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

ETNOGRAPHIC EVALUATION OF THE FLOOR FELT OF BOZKURT FAMILY LIVING IN KULA DISTRICT OF MANİSA

Dr. Öğr. Üyesi Hilal Bozkurt, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi,
hilal_bozkurt@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0002-9886-1233

Öz

Keçe, Türk toplumlarında önemli yer tutan geleneksel bir el sanatıdır. Tarih boyunca Türklerin konar-göçer bir yaşam sürmeleri ile kültürler arası aktarım sağlanmıştır. Sıcak ve soğuk geçirmeyen ve oldukça doğal olan yapısı ile günlük kullanımda çok fazla tercih edilmiştir. Bozkurt Ailesi de üzerinde yöreye ait geleneksel motiflerin yer aldığı keçe yer yaygısını kendi gündelik yaşamlarında kullanmak üzere Kula'da bulunan keçecilerden almıştır. Oldukça uzun bir süre kullanılan ve yaşanmışlık izleri barındıran keçe yer yaygısı, Emine Bozkurt'un vefatından sonra oğluna kalmıştır. Bu çalışmada geleneksel el sanatlarımız içinde farklı bir yere sahip olan ve kendine özgü bir üretim şekliyle elde edilen keçe yer yaygısı renk ve motif özellikleri bakımından incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Ayrıca Bozkurt Ailesine ait diğer keçeler, yazma oyları ve kilimler de incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kula, Tekstil, Keçe, El Sanatları

Abstract

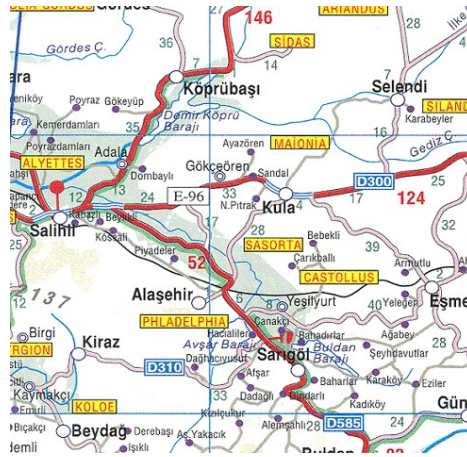
Felt is a traditional handcraft that has a prominent role in Turkish societies. Its intercultural transfer has been ensured thanks to the nomadic lifestyle that Turks have adopted throughout history. It has been preferred a lot in daily life due to its heat and cold resistant and natural texture. The Bozkurt Family took the felt ground cloth, which has traditional motifs belonging to the region, from the felt makers in Kula to use it in their daily life. Following the demise of Emine Bozkurt, the felt ground cloth which had long been used and carried traces of experiences was inherited by her son. In this study, the felt ground cloth, that was produced with an original style and which has a distinct place among our traditional production of handcrafts, was analysed and evaluated in terms of its colour and motif features. In addition, other felts, laces and rugs belonging to the Bozkurt Family were also examined.

Key Words: Culture, Kula, Textile, Felt, Handcrafts

1. GİRİŞ

Tarih boyunca basit araç gereçlerle yapılmış olan el sanatları ürünleri sanayileşme ve toplumsal yaşamda meydana gelen değişimler sonucu giderek unutulmaya ve yok olmaya başlamıştır. Üretildiği bölgenin, yörenin kültürünü yansıtan el sanatları, önceleri maddi karşılığı olmadan, çeyizlik ürünler ya da günlük kullanım eşyası olarak üretilirken, günümüzde estetik bir kaygı ile hediye ve turistik amaçlı üretilen ürünler şeklinde karşımıza

çıkılmaktadır. Bunun yanı sıra el sanatı ürünlerinin sürdürülebilir olması da en az üretilmesi kadar önem taşımaktadır. El sanatları konusunda zengin bir kültürel geçmişe sahip olan Manisa İli Kula İlçesi'nde birçok sanat dalı önemini kaybetmişken çömlek yapımı, demircilik, dericilik, saraçlık, bakırcılık halıcılık, keçecilik gibi el sanatları halen varlığını sürdürmektedir. Kula ilçe merkezinde bulunan arastalarda yer alan atölyelerde, ilçenin geleneksel değerleri olarak kabul edilen bu el sanatlarıyla ilgili üretimler yapılmaktadır. Kullanılan hammaddeleri birbirinden farklı olsa da özellikle kendine özgü renk, motif ve desen özellikleriyle çömlekleri, bakırları, halıları, keçeleri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca seccade şeklinde dokunan halıları ile adını duyuran, birbirinden farklı ve özgün isimlere sahip (Gemili, Kuşlu Kula Halısı vb. gibi) Kula halıları da Türk kültürü içerisinde yer almaktadır (Aygar ve Etikan, 2014: 4). Bu kültürel birikimiyle pek çok geleneksel el sanatını ve ustasını, sınırları içerisinde barındıran Kula ilçesi, Manisa'nın Uşak tarafında ve İzmir- Ankara karayolu üzerinde bulunmaktadır. İzmir'den 147 km uzaklıktaki Kula, etrafı alçak tepelerle çevrili volkanik bir arazi üzerine kurulmuştur. Kula ilçesi, şehrin ismiyle bütünleşmiş doğal güzellikleri ve kendine özgü bir geleneğe sahip olan tarihi Kula evlerinin yer aldığı mimari yapısı ile oldukça farklı ve özgün yerleşim yerlerinden biridir (Anonim, 2020; Bozkurt, 2010:5).

Görüntü 1: Kula ilçe haritası
Anonim, 2017

Keçenin ilk kez nerede üretildiği ve kullanıldığı net olarak bilinmemekle birlikte farklı kaynaklarda keçenin Bronz Çağı'ndan önce de kullanıldığı ifade edilmiştir. Yapılan pek çok bilimsel araştırmada keçenin ilk tekstil örneği olduğu konusunda fikir birliği bulunmaktadır. Doğayla iç içe yaşayan insanoğlunun hem doğaya karşı vermiş olduğu mücadelenin bir parçası hem de en gözde kullanım araçlarından biri olduğu da bilinmektedir. Konar göçer toplumlarla kullanım alanı bulan keçe, yerleşik yaşamda da oldukça önemlidir. Noin Ula'da yapılan kazılarda ortaya çıkan aplike işlemeli keçeler, keçe sanatının köklü bir geçmişe sahip olduğunu da göstermektedir. (Seyirci ve Topbaş 1999: 577, Kazar, 2001: 6).

Geçmişten günümüze Türkler keçeyi, giyim eşyası kullanırken aynı zamanda barınma alanlarında da yer vermişlerdir. Bu da keçe sanatına verilen önemi gözler önüne sermiştir. Özellikle Türklerin hayvancılıkla uğraşması keçenin üretilmesi ve kullanılması için uygun koşulları da beraberinde getirmiştir (Keçeci 2019: 19). Orta Asya'daki Türk topluluklarından biri olan Hunlar da keçe çizmeler giymiş, keregü adı verilen ahşap iskelet sistemine sahip çadırlarını keçeyle kaplamışlardır. Konar göçer yaşamda kendileri için özel bir alan olan çadırların dış kısmında kullandıkları keçeleri, çadırın içini döşerken de kullanmışlardır. Ayrıca göç ederken araba üzerine yerleştirmiş oldukları keçe çadırlar ev özelliği de göstermiştir Bunun yanı sıra özellikle gök rengindeki keçeleri çadırların kubbesinde kullanarak kutsallığından yararlanmışlardır. Göktürklerde Kağanın tahta çıkış törenlerinde kullanılan keçeler aynı zamanda kağanın ya da hükümdarın ölümünden sonra o kişiyi tasvir etme amaçlı kukla olarak kullanılmıştır. Börk, çarık, çizme gibi keçeden yapılmış giyim eşyaları da Göktürkler döneminde kullanılmıştır. Uygurlar döneminde de o döneme özgü keçeden yapılmış şapkaların varlığına rastlanmıştır (Yalçinkaya 2009: 8, Çağlı 2009:8, Ögel 1985: 203). Konar göçer ve yerleşik olarak hayatına devam eden Selçuklularda ise keçeden yapılmış eyer örtüleri, börtler ve farklı giyim eşyaları yer almıştır. Tepme keçe yöntemi ile üretilmiş kepenekler, soğuktan koruması için başlık eklenerek kullanılmıştır (Sevinç, 2015: 5). Anadolu Selçukluları zamanında önemli bir keçe merkezi olan Konya'da keçecilik hamamlarda sürdürülerek günümüze kadar ulaşmıştır. Mevlâna Müzesinde bulunan keçe seccade ve külâhlar bunu desteklemektedir (Begic, 1999: 8). Osmanlı Döneminde kavuk ya da serpuş adlı baş giyiminde keçe yer verilmiştir. Biçimlerine göre külâh, kılansuva, üsküf, bört, kallavi, takke, fes gibi isimler

alan kavuklar yüksek rütbeli kişiler tarafından kullanılmıştır. Halk ise keçeden yapılmış külahlarını yemeni ya da abani adı verilen kumaşlarla sarmışlardır (Çağıl, 2009: 39). Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması ve şapka inkılabının gelmesiyle birlikte keçeden yapılmış başlıkların kullanımı azalmıştır. Makineleşmenin de insan hayatına dahil olması ve göçlerin artması ile yaşam koşullarının değişmesi de keçeden yapılmış ürünlere olan ihtiyacın azalmasına neden olmuştur (Begic, 2014: 4)

Keçe üretimi eskiye dayandığı için günümüzde de tepme keçe yöntemi kullanılarak keçe ürünler üretilmektedir. Yünler ayakla ya da tepme tezgahında tepilmektedir. Tepme keçe olarak bilinen bu sanat günümüzde farklı kesimler tarafından yapılmaktadır (Sarı, 1987: 239). Tepme keçeden elde edilen ürünler hem desenli hem de desensiz bir şekilde üretilmektedir. Desenli keçelerin imalatında, desensiz üretilen keçelerle aynı işlem sırası takip edilmektedir (Dağdeviren, 2022: 23). Ülkemizde önemli bir yere sahip olan keçecilik Afyonkarahisar, Şanlıurfa, Konya, Tire, Kahramanmaraş vb. gibi illerimizde halen yapılmaktadır. Değişen koşullara direnerek bu mesleği sürdürmeye çalışan birçok usta ve zanaatkar bulunmaktadır (Başaran ve Çolak, 2011: 159).

Küçükkurt 2011 yılında yapmış olduğu çalışmasında, geleneksel sanatlarımızdan biri olan keçeciliğin kullanımının azalmasına rağmen, akademisyen ya da sanatçılar tarafından canlandırılmasının da oldukça dikkat çekici olduğunu belirtmektedir. Bu da keçenin kullanımının farklı boyutlara taşınmasına dolayısıyla da keçe ile ilgilenen kişilerin artmasına yol açmıştır. Ayrıca keçe sanatının kendine has özelliklerini koruyup yozlaşmasının önüne geçmek ve yeni boyutlar kazandırmak gelecek nesillere ulaşması açısından oldukça önemlidir (Keçeci 2019: 19).

Günümüzde Kula ilçe merkezinde tepme keçe yöntemi ile keçe üretimi yapan iki adet atölye bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi Ahmet Sandallıoğlu'na ait olan keçe atölyesi iken diğeri ise Sadık Karabulut'a ait atölyedir. Her iki atölye de yörenin ve civardaki yerleşim yerlerinin keçe ihtiyacını karşılaması bakımından önemlidir. Keçeci Sadık Karabulut geleneksel olarak sürdürdüğü bu mesleği, karın doyuran bir iş olarak görmenin yanı sıra sanatsal olarak üretim yapmaya olanak tanıyan geniş bir alan olarak görmektedir. Keçeciliği küçük yaşlarda babası Halil Karabulut'tan öğrenerek kendi çocuklarına da okul haricinde kalan zamanlarda bu mesleği öğretmektedir. İşini de aşını da bu eşsiz sanattan kazandığını ifade eden keçe ustası Sadık Karabulut, üç kuşaktır (babası, kendisi ve oğlu) keçe ile uğraştıklarını da belirtmektedir. Sadık Karabulut, Kula'da Ekin pazarı mevkiinde bulunan atölyesinde üst katta yünleri ve ürettiği keçeleri depolarken alt katta üretimini gerçekleştirmektedir (Begic, 2017: 160,162).

Görüntü 2: Sadık Karabulut ve babası Halil Karabulut atölyelerinde çalışırken
Bozkurt, 2010

Görüntü 3: Üç kuşak keçeciler: Sadık Karabulut ve oğlu ile babası Halil Karabulut
Bozkurt, 2010

Sadık Usta, özellikle hem ustası hem de babası olan Halil Karabulut'tan almış olduğu mesleki görgü ve donanım ile ilçede var olan ve yıllarca kullanılmış olan yıldız, selvi, gül, lale, su, kazayağı, yarım ay, dal, kafes, zincir, kiremit-yıldız vb. gibi motiflere kendi üretmiş olduğu keçe ürünlerinde de yer vermektedir. Keçe, günlük kullanım eşyası olmanın yanı sıra sanayide de kullanılmıştır. Ancak son zamanlarda sanayide kullanılan keçelerin yerini sentetik keçeler almıştır. Manisa ili Kula İlçesi'nde ise, eyer keçesi (ter keçesi), at keçesi- belleme, bebek keçesi, kepenek keçesi, keçe külah, ayakkabı keçesi ve yaygı (taban) keçesi gibi çeşitli keçe ürünler üretilmektedir. Eyer keçesi hayvanın terini emmesi için semerin iç kısmına bitişik olarak üretilmektedir. Ter keçesi ise düz ya da desenli olarak ve "T" şeklinde üretilerek doğrudan hayvanın sırt kısmına konularak kullanılmaktadır. Bebek keçeleri kundak, battaniye olarak değerlendirilmekte ve üzerinde bebekler için üretildiğini gösteren bir lale motifi yer almaktadır. Bu lale motifi bebeğin baş kısmının oraya geleceğini göstermektedir. Aynı zamanda bebek keçeleri üzerine "Maşallah" yazısı da yazılmaktadır. Kırsal kesimin tarlada çalışırken kışları daha çok tercih ettiği keçe külahlar şapka ya da başlık yerine kullanılmaktadır. Çobanlık yapan kişilerin arazide, yazın sıcaklığında ya da kışın soğukunda hayvan

otlatırken kullanmak için tercih ettiği kepenekler krem renkli yün kullanılarak diz altına gelecek şekilde üretilmektedir. Kepeneğin önü boydan boya açık olmakla birlikte alt kısım kesilmeden bırakılmaktadır. Burada amaç kolsuz olarak üretilen ve omuza atılarak giyilen kepenek keçesinin yürürken ön kısmının açılmamasıdır. Ayrıca yağış olması durumunda giyilmesi için üçgen şeklinde şapkası da bulunmakta ve göğüs kısmında ay ve yıldız motifi yer almaktadır. Ayakkabı keçeleri ise ayakkabıların iç kısmında kullanılmak üzere üretilen ve ayakkabı tabanlılığı olarak kullanılan keçelerdir. Yaklaşık 1 ya da 2 metre, desenli ya da desensiz olarak üretilen keçe yer yaygıları geçmişte çadırlarda kullanıldığı gibi günümüzde de kırsal kesimin, yazları kendi tarlalarında kurmuş oldukları ev, çadır ya da çardaklarda halı kilim gibi kullanılmaktadır ya da soğuktan koruması için bu dokumaların alt kısmına serilmektedir (Bozkurt, 2010:33,34). İnsanlar, çeşitli işlemelerin yer aldığı keçe yüzeyleri, gündelik yaşamda bütün ihtiyaçlarını karşıladıkları mekânları kendi zevk ve statülerine uygun süslemelerini de yaptıkları çadırlarında kullanmışlardır. Geometrik, sembolik, bitkisel vb. süslemelerden oluşan motiflerin yer aldığı keçeler, çadırlarda iç mekân mefruşatı olarak kullanılırken aynı zamanda dönemin sanat anlayışına da uygunluk göstermiştir (Erengül, 2019: 43).

Görüntü 4: Eyer keçesi
Bozkurt, 2007

Görüntü 5: At keçesi- belleme
Bozkurt, 2007

Görüntü 6: Bebek keçesi
Bozkurt, 2007

Görüntü 7: Keçe külah
Bozkurt, 2007

Görüntü 8-9: Kepenek keçesi
Bozkurt, 2022

Görüntü 10: Ayakkabı keçesi

Bozkurt, 2007

Görüntü 11: Yaygı (taban) keçesi

Bozkurt, 2022

Keçeden üretilen yer yaygıları yörede özellikle önem taşımaktadır. Sıcaklığı ve soğukluğu geçirmeyen, sağlıklı, doğal yapısı sebebiyle oldukça fazla tercih edilmiştir. Dolayısıyla eskiye nazaran keçe üretimi yapan atölyelerin giderek azalmasından dolayı daha önceden üretilmiş ürünlerin kıymeti büyüktür. Manisa İli Kula İlçesi Bebekli Köyünde yaşayan aile büyüklerinden kendilerine kalan kilim, yazma oyası ve keçe ürünlerin 60 yılı aşkın bir süredir Bozkurt Ailesinin elinde olduğu bilinmektedir. Yöresel motifleri yansıttığı düşünüldüğünde var olanı korumak ve kayıt altına almak adına yöreye özgü motiflerle dokunmuş olan kilimler, üretilmiş yazma oyaları ve çeşitli keçe ürünler değerlendirilerek Bozkurt Ailesinin mevcut koleksiyonu arasında bulunan yer yaygısı bu çalışmada incelenmek üzere seçilmiştir. Koleksiyonda yer alan diğer keçe yer yaygıları incelendiğinde kırmızı, yeşil, mavi, kahverengi, turuncu, krem gibi renklerin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca bu keçelerde genellikle yıldız, sığır sidiği, selvi, lale, su, kazayağı, dal, kafes, zincir gibi motifler kullanılırken bazılarında ay ve yıldız motifleri bir arada yer almaktadır. Keçe ürünlerin kimisinde sipariş veren kişinin adı, lakabı yazılmaktadır ya da keçeyi üreten usta kendi isminin ilk iki harfini yazmaktadır.

Görüntü 12-13: Üzerine yazı yazılmış keçe örnekleri

Bozkurt, 2022

Keçe ustası kendi ellerini ve adımlarını bir ölçüm aracı olarak kullanmaktadır. Keçe yapımına başlarken önce nakışlama işlemini yapacağı keçe zemini hazırlamaktadır. Tepme keçe yöntemiyle ürettiği keçe zemini, yarım keçeleştirme seviyesine geldiği zaman (yaklaşık 45 dk tepme işleminden sonra) tepme tezgahından çıkartmaktadır. Kendi adımlarını kullanarak keçenin uzunluğunu ölçüp, orta noktasını bulduktan sonra yapacağı desene başlamaktadır. Ortadan kenarlara doğru motif yerleştirmesi yaptığı keçelerin deseninde genellikle yıldız ve lale motifleri göbekte yer almaktadır. Bu motifler yerleştirildikten sonra, dikdörtgen çerçeve içine alınmış bir görüntü oluşmaktadır. Dört kenarı çevreleyen kısımda ise su motifi ya da üçgen biçiminde yerleştirilmiş sığır sidiği adı verilen motifler yer almaktadır. Bazı keçe yer yaygılarında orta kısımda baklava dilimi içerisine yerleştirilmiş lale motifleri yer alırken her baklava diliminin kenar kısımlarında yer yer kafes motifine rastlanmaktadır. Bunların etrafını saran dikdörtgen çerçeveler içinde ise su motifleri kıvrımlı şekilde göze çarpmaktadır. Çoğunlukla krem renk üzerine yeşil, kırmızı, mavi, turuncu, kahverengi gibi renklerin kullanıldığı keçe yer yaygılarının desenlerini oluşturan yapının en dış kısmında sıra sıra yerleştirilmiş üçgenlerin (sığır sidiği motiflerinin) olduğu görülmektedir. Bu da yörede kullanılan diğer motifler gibi ayırt edici bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı keçe yer yaygılarında yer alan

motiflerin zemin üzerine yerleştirilmesi kubbe şeklindedir. Motiflerin tekrar eden bir yapıyla yerleştirildiği bu keçelerin kısa kenarlarından birinde desenin düz çizgi şeklinde kapandığı diğer kısa kenardaki desenin ise oval olarak kapandığı görülmektedir. Bu da yörede üretilen keçe yer yaygılarının aynı zamanda namaz kılmak için kullanılan “namazlağ” yani seccade amaçlı üretildiğini de göstermektedir.

Görüntü 14-15-16: Bozkurt Koleksiyonu’ndaki keçe yer yaygılardan bazıları
Bozkurt, 2022

Görüntü 17: Kula ilçesinde üretilen keçelerden bazıları
Bozkurt, 2022

Görüntü 18: Kula ilçesinde üretilen diğer keçe örnekleri
Bozkurt, 2022

Koleksiyonda bulunan kilim dokumalar yörede “çul” olarak adlandırılmakta ve Kula halılarında olduğu gibi yöreye ait motifleri barındırmaktadır. Bu kilimler siyah, kırmızı, turuncu ve krem renkli yün iplikler sıra sıra kullanılarak dokunabildiği gibi bereket, akrep, bukağı gibi motiflere yer verilerek dokunduğu da görülmektedir. Yer yaygısı,

namazlık olarak farklı kullanım amaçları olan çul dokumaların bazıları mor, pembe, sarı gibi daha canlı renklere sahip yün ve orlon iplikler kullanılarak dokunmuştur.

Görüntü 19-20-21-22: Bozkurt Koleksiyonu'ndaki kilim dokumalardan bazıları
Bozkurt, 2022

Birbirinden farklı teknik ve malzeme kullanılarak üretilen oyalar, özellikle kadınların süslenme ve süsleme isteğine göre gelişim göstererek her yörede farklı isimlerle bilinmektedir. Genellikle yazma kenarlarında kullanılan oyalar, elbiselerin kol ya da göğüs kısımlarında ya da mendillerin uç kısımlarında da yer almaktadır. Genç kızların çeyizi için özel olarak örtünme ve hediye amaçlı üretilen yazmalar kızlar evleninceye kadar sandıklarında saklanmaktadır (Kurt 2020: 371). Bozkurt Aile Koleksiyonunda bulunan yazmalar ise yörede oval yazma, al, tülbent, çember-çenber, namazlık olarak anılmaktadır. Hem gündelik yaşamda hem de gelin olan kızların düğünden hemen sonra kullandığı yazmalar, düğün gününün ertesi sabahı gelini ziyarete gelen kişilere de gelin tarafından hediye edilmektedir. Bu yazmalar çoğu zaman üzüm, papatya, karanfil, lale, çilek, düğme, biber oyası sıçandışi, muska, çarkıfelek gibi yöreye özgü isimlerle bilinen oyalarla süslenmekte ve bu oyalar boncuk, firkete, şiş, mekik ve tığ kullanılarak yapılmaktadır.

Görüntü 23-24: Bozkurt Koleksiyonu'ndaki yazmalardan bazıları
Bozkurt, 2022

Bu çalışmada da etnografik açıdan belgelendirilmesi amacıyla Manisa İli Kula İlçesi Bebekli Köyü'nde yaşamış olan Bozkurt Ailesi üyelerinden Emine Bozkurt'un yer yaygısı olarak kullanmış olduğu keçe incelenmiştir. Bozkurt Ailesi'nin Bebekli Köyü'ndeki evlerinde bulunan keçe yer yaygısı, düz bir zemine serilerek en ve boy ölçümü yapılmış, renk, motif ve kompozisyon özellikleri bakımından incelenmiştir. Konu ile ilgili araştırma yaparken ilgili kişilere ulaşmak konusunda herhangi bir sorun yaşanmamış, Emine Bozkurt'un oğlu Refik Bozkurt ile 8.12.2020 ve 20.12.2022 tarihlerinde yapılan karşılıklı görüşmelerde elde edilen bilgiler doğrultusunda çalışma içeriği şekillendirilmiştir.

Görüntü 25: Bebekli Köyü'nde yaşamış olan Emine Bozkurt
Bozkurt, 2019

Görüntü 26: Emine Bozkurt'un oğlu emekli öğretmen Refik Bozkurt
Bozkurt, 2018

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1 Materyal

Bu çalışmanın materyalini, Manisa İli Kula İlçesi Bebekli Köyü'nde yaşamış ancak 2019 yılında vefat etmiş olan Emine Bozkurt'un kullanmış olduğu keçeden yapılmış yer yaygısı ile Bozkurt Aile koleksiyonunda yer alan kilimler, yazma oyları ve bunlara ait fotoğraflar oluşturmaktadır.

2.2 Yöntem

Manisa İli Kula İlçesi Bebekli Köyü'nde yaşamış ancak 14.01.2020 tarihinde vefat etmiş olan Emine Bozkurt'un kullanmış olduğu keçeden yapılmış yer yaygısı ile bilgi toplamak ve fotoğraf çekmek amacıyla 8 Aralık 2020 tarihinde Kula İlçesi ve Bebekli Köyü ziyaret edilmiştir. Emine Bozkurt'un oğlu Emekli Öğretmen Refik Bozkurt ile yapılan görüşmeler sonucunda keçe yer yaygısı hakkında bilgi alınarak ayrıntılı bir şekilde konuyu açıklayabilmek için fotoğraflar çekilmiş ve alınan notlar doğrultusunda (sonradan asıl çizimi yapılmak üzere) kabaca taslak çizimi oluşturulmuştur. Keçe yer yaygısında kullanılan renkler ve desenler dikkate alınarak yapılan çizim doğrultusunda keçe yaygının aslına sadık kalınarak, tepme keçe yöntemiyle üretimi yapılmıştır. Tepme keçe tekniği kullanılarak yün lifleri sabunlu su ile ısı ve basınç etkisinde keçeleştirilmiştir. Üzerinde bulunan desenler ise keçe iğnesi kullanılarak yapıldıktan sonra tekrar sabunlu su ile keçeleştirme işlemi uygulanmıştır.

3. BULGULAR

3.1 Keçe ile İlgili Genel Bilgiler

Tepme keçe tekniği, eskiden keçe ustalarının rulo haline getirilmiş keçeyi hamamda göğüsleriyle dövmeleri ya da yerde ayaklarıyla tepmesiyle ortaya çıkan oldukça eski bir teknik olup, aynı zamanda kişiyi bedenen yoran ağır bir iştir. Ancak günümüzde tepme tezgâhları ve pişirme makineleri ile tepme işlemi yapıldığı için daha pratik bir hal kazanmıştır (Mumcu 2021: 17). 11. yüzyılda göçle birlikte Orta Asya'dan batıya doğru gelen Türkler ile diğer sanat dallarıyla birlikte Anadolu'ya gelerek günümüze kadar ulaşmıştır. Türk topluluklarının yaşamlarında oldukça önemli bir yere sahip olan "keçe" sözcüğü, ilk kez; "kidhiz" adı ile en erken ve en yaygın kullanılan bir Türk kültür deyişi haline gelmiş ve kidiz, kiz, kiiz, kiyiz şeklinde ifade edilmiştir (Ögel, 1985: 177).

Keçe ürünler iklim koşullarına ve yaşam biçimine uygun oluşu ile kışları soğuktan; yazları ise sıcaktan koruması ve nemi içine hapsedmesinden dolayı hem yaygın hem de sağlıklı bir kullanım alanı ortaya koymuştur. Kullanım amacına göre üretilen keçe ürünler oldukça çeşitlidir. Rahat bir kullanımı olan keçeyi, insanlar giyim, günlük eşyalarda ve hayvanlara ait aksesuarlarda kullanmışlardır. Kula ilçesinde üretime devam eden keçe ustaları meydana getirdikleri kompozisyonlarda Kula ilçesinde keçe ustaları tarafından nakışlama olarak bilinen ve ifade edilen işlemi uygulamışlardır. Nakışlama, tepme keçe tekniği kullanılarak farklı renklerde üretilmiş ancak yarım keçeleştirme seviyesinde bırakılarak elde edilmiş keçelerin şeritler şeklinde kesilerek ya da zigzag kesimler yapılarak elde edilmiş bu parçalarla, keçe yüzeyinin desenlendirilmesi işlemidir.

Görüntü 27: Nakışlama işlemi için hazırlanmış keçe şeritler

Bozkurt, 2010

Görüntü 28: Halil Karabulut ve Sadık Karabulut'un yapmış olduğu nakışlama işlemi

Bozkurt, 2010

Keçe sadece kullanım eşyası değildir. Keçe üzerine farklı renklerde keçe yünleri kullanılarak bezemeler yapılmakta ve süs eşyası olarak da kullanılmaktadır. Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle keçe yerine kullanılabilecek ürünlerin artması, keçenin kullanım alanlarının kısıtlamış ve keçeyi neredeyse unutulmuş bir el sanatı haline getirmiştir. Bunun yanı sıra genç kuşakların el sanatlarına olan ilgisinin azalması ve keçenin yapım zorluğu da bunda etkili olmuştur.

Günümüzde tepme keçe veya sanayide (fabrikasyon) üretimi yapılan keçe, keratin içeren deri ürünü çeşitli hayvansal liflerin pullu hücrelerinin alkali ortamda, ısı, nem, basınç ve hareket etkisinde hiç çözünmeyecek şekilde birbirlerine kenetlenmesiyle elde edilen, atkı ve çözgü ipliklerinin yer almadığı yüzeylerdir. (Kaya, 1978: 5).

Derabaşo ve Oyman'ın (2016: 34) yılında yapmış oldukları çalışmalara göre, keçe tepme keçe ve sanayi keçesi olarak iki farklı şekilde üretilmiştir. Ayrıca günlük ya da sanatsal ürünlerin üretiminde de tepme keçe tekniği kullanılmıştır.

Tavaslı (1992), lifi kullanılabilen her hayvanın kılından özel bir şekilde keçe yapılabileceğini, bu keçelerin özel kullanım alanlarına sahip olduklarını belirtirken, günümüzde yalnızca koyun ve kuzu lifleri ile tiftik keçisinin kollarının sabun, su ve ısı ile birlikte oluşturulan alkali ortamda birbirine geçmesiyle keçe yüzeyler yapıldığını ifade etmektedir.

Günümüzde keçe üretimi için gerekli olan yün tarama işlemi elle ya da hallaç makinesiyle yapılmaktadır. Tarama işlemi yapılan bu yünler daha sonrasında bir sedir üzerine enine ve boyuna döşendikten sonra, üstüne sabunlu ılık suyun serpilerek tepme işlemi yapılmaktadır. Daha sonra arasına tahta sopa konularak rulo şeklinde sarılıp elle ya da tepme makinesiyle dövülmesiyle tepme keçe oluşmaktadır (Kondal, 2014, Akt: Derebaşo, 2015).

Tepme keçe tekniği kullanılarak elde edilen keçe yüzeylerin esas hammaddesi deri ürünü hayvansal lifler arasında yer alan ve en eski tekstil elyafı olarak bilinen yün lifidir. Yün lifinin incelik, uzunluk, mukavemet gibi fiziksel özelliklerinden biri olan keçeleşme, kaba karışık yapağlarda, tiftik, merinos, deve yünü vb. keratin yapılı liflerde de görülmektedir. Bu özellik, ipek lifinde ya da bitkisel, madensel ve yapay liflerde bulunmamaktadır (Yıldır, 2015: 23).

Türk kültüründe yer alan geleneksel el sanatları, daima bir değişim ve gelişim göstermektedir. Bunun sebebi ise insanların her geçen gün farklı ihtiyaçlara sahip olması ve bu hayati ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmasıdır. Geçmişten beri geleneksel çerçevede yer alan "Keçecilik", bu mesleği kendilerine rehber edinen keçe ustalarının önceki kuşaklardan almış oldukları kültürel birikimler ile, yapmış oldukları ürünlere kendi yorumlarını da katmalarıyla sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Bu sayede işlevsel ürünler de ortaya çıkmaktadır (Begic, 2017:13).

Günümüzde Manisa ili Kula ilçesinde aktif olarak keçe ile uğraşan ve babadan kalma atölyesinde keçe yapımına devam eden Sadık Karabulut'tan alınan bilgilere göre bundan otuz beş sene önce keçecilik yapan yaklaşık yirmi dört esnaf olduğu öğrenilmiştir. Keçecilik de teknolojinin getirdiği yeniliklerden etkilenmiş ve keçe yerine, daha pratik, hafif ve bakımı kolay olan elyaf vb. maddelerden yapılan ürünler kullanılmaya başlanmıştır. Böylece keçe sanatına ve keçeden yapılmış ürünlerin kullanımına olan ilgi azalmıştır. Bu atölyelerde yapılan bu ürünler ise, Kula

ve köylerine; yakın il ve ilçelere satılmaktadır.

3.2 Bozkurt Ailesi ve Keçe Yer Yayıgısı Hakkındaki Bilgiler

Manisa İli Kula İlçesi Bebekli Köyü'nde yaşamış ancak 2019 yılında vefat etmiş olan Emine Bozkurt'un kullanmış olduğu keçeden yapılmış yer yaygısı, diğer keçe ürünler ve yazma oyları ile ilgili bilgi toplamak ve fotoğraf çekmek amacıyla 2020 yılı aralık ayı içerisinde Kula İlçesi ve Bebekli Köyü ziyaret edilmiştir.

Görüntü 29: Bebekli Köyü genel görünüm
Anonim, 2022

Görüntü 30: Emine Bozkurt'un Bebekli Köyü'ndeki evi
Bozkurt, 2019

Emine Bozkurt'un oğlu Emekli Öğretmen Refik Bozkurt ile yapılan görüşmeler sonucunda keçe yer yaygısı hakkında bilgi alınmıştır. Manisa'nın Kula ilçesi Bebekli Köyü'nde yaşayan, Emine Bozkurt ve eşi H. Hüseyin Bozkurt geçimlerini tarım ve hayvancılıkla sağlamışlardır. Bulundukları yörede buğday, arpa, nohut, susam, tütün tarımı ile uğraşırken bir yandan da keçi yetiştirmişlerdir. Aynı zamanda Emine Bozkurt, gençliğinde evinde bulunan halı tezgahında çeyizlik dokumalar da yapmıştır. H. Hüseyin Bozkurt 1992 yılında, Emine Bozkurt ise 14.01.2020 tarihinde vefat etmiştir. Vefatının ardından, evde kullanmış olduğu keçe yer yaygısı, üzerindeki meydana gelen deformasyonlar da dikkate alınarak, oğlu tarafından korumaya alınmıştır.

Yaklaşık 65 senelik olduğu bilinen, eni 125 cm boyu ise 200 cm olan keçe yer yaygısı, Emine Bozkurt'un eşi H. Hüseyin Bozkurt tarafından Kula İlçesi'nde bulunan keçe atölyelerinin birinden alınmıştır. Geçmişte keçe üretimi yapan atölyeler oldukça fazladır. Ancak günümüzde yalnızca iki adet keçe atölyesi vardır. Emine Bozkurt'un eşi H. Hüseyin Bozkurt'un Kula'da bulunan bir keçe atölyesinden bu keçe yer yaygısını aldığı bilinmektedir. Ancak hangi keçe ustasından satın aldığı bilinmemektedir. Koleksiyonda bulunan diğer keçe yer yaygıları gibi aile yadigarı olması, Kula'daki keçe atölyelerinden birinde üretilmiş ve yöreye ait renk- motif özelliklerini yansıtır olması bakımından oldukça önemli olan keçe yer yaygısının, yıkama işleminden ve özellikle senelerdir kullanılıyor olmasından dolayı yıpranmış olduğu görülmüştür. Yaygı üzerinde özellikle güve kaynaklı irili ufaklı 15-20 adet delik-yırtık bulunmaktadır. Bu deformasyondan dolayı keçe yer yaygısını evinin balkonunun beton zemininde otururken çoğunlukla katlayarak kullandığı için katlama izleri de mevcuttur. Emine Bozkurt, zaman içerisinde meydana gelen bu deliklerin daha fazla büyümesini engellemek ve kullanım süresini uzatmak amacıyla keçe yaygının bazı yerlerinde bulunan deliklere elde dikiş işlemi uygulamıştır. Keçe yaygı üzerinde bu dikiş izlerine rastlanmaktadır. Ayrıca kullanılan renklerde solmalar, motiflerde ise aşınmalar meydana gelmiştir. Dolayısıyla keçe yer yaygısındaki desen kompozisyonu net olarak anlaşılmamaktadır. Ancak genel olarak incelendiğinde zeminde krem renkli; nakışlamada ise yörede üretilen diğer keçelerde olduğu gibi kırmızı, kahverengi, yeşil ve turuncu renkli keçe yünlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Görüntü 31: Emine Bozkurt'a ait keçe yer yaygısı
Bozkurt, 2020

Kula ilçesinde var olan keçe ustalarıyla görüşüldüğünde ve ürettikleri keçe ürün çeşitlerine bakıldığında bu keçe yer yaygısında kullanılan renk ve motiflerin Kula'da üretilen keçelerle benzer özellik gösterdiği saptanmıştır. Keçe ustasının makasıyla zigzag kesim yaparak birbirini takip eden üçgenleri yüzey üzerine intizamlı bir şekilde yerleştirdiği görülmektedir. Kula keçecileri nakışlama işlemini, kendi el ve ayakları haricinde hiçbir ölçü aracı kullanmadan yapmaktadır. Keçe ustası, öncelikle geleneksel yöntem ile sepki (yün yaymaya yarayan bir çeşit ahşaptan yapılmış el aleti) kullanarak yaymış olduğu yünleri sabunlu su ile tavladıktan sonra bir ruloya sararak tepme tezgahında tepmekte ve nakışlamada kullanılacak olan yüzeyi elde etmektedir. Baltacı 2016 yılında yapmış olduğu tezinde; Kürkçüoğlu (1987)'nin sepki için yapmış olduğu beş ya da altı parmaklı, ele benzeyen, nar ya da ılgın dallarından yapılarak taranmış yünleri kalıp üzerine düzgün bir şekilde serpmeye yarayan alet tanımını kullanmıştır.

Görüntü 32: Sepki ile yünlerin yayılması
Bozkurt, 2015

Görüntü 33: yünlerin sabunlu su ile tavllanması
Bozkurt, 2010

Görüntü 34: Kalıptaki yünlerin rulo haline getirilmesi
Bozkurt, 2010

Bu tepme işlemi sonrasında yarım keçeleşme seviyesine gelmiş olan keçe yüzey nakışlama işlemi için yere serilerek hazırlanmaktadır. Yarım keçeleşme işlemi yapılmış olan bir yüzey, henüz keçeleşme işlemi tamamlanmadığından, herhangi bir amaç için yüzey üzerine sonradan ilave edilen yünleri bünyesine kabul edebilmektedir. Keçeleşme ise yün ve kıl kökenli hayvansal liflerde görülen bir özellik olup mekanik hareketler ile asidik ortam sağlanarak basınç etkisi ile yün elyafının boyunda ve eninde meydana gelen çekmedir (Karahana ve Mangut, 2011: 122). Nakışlama işlemi, yarım keçeleşme seviyesinden hemen sonra keçe ustasının zevkine göre ya da sipariş verenin isteğine göre yapılarak keçe yüzeye son şekli verildikten sonra tepme tezgahına alınmakta ve tezgâh içine yerleştirilen rulo arasında sarılı ürünler için “pişirme” işlemi yapılmaktadır. Pişirme işlemi son tepme işlemi olarak bilinmekte ve yaklaşık 4-5 saat sürmektedir.

Görüntü 35-36: Yarım keçeleşme seviyesine getirilmiş keçe yüzeyler
Bozkurt, 2010

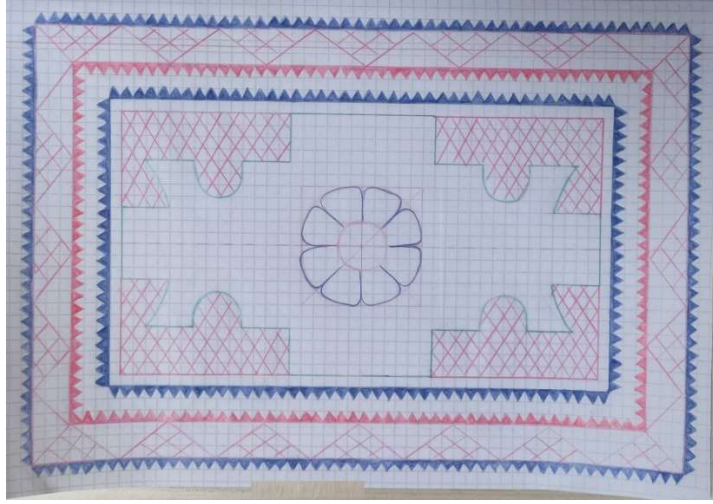

Görüntü 37: Nakışlama işlemi bitmiş keçe yüzey
Bozkurt, 2010

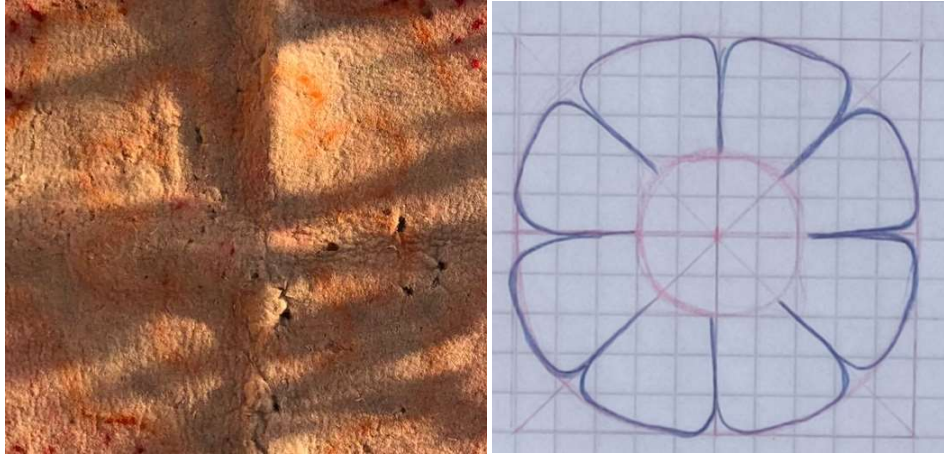
Görüntü 38: Pişirme işlemi için rulo yapılan keçe yüzeyin
tepme tezgahına yerleştirilmesi
Bozkurt, 2010

Emine Bozkurt'a ait keçe yer yaygısı oldukça yıpranmış, desenlemede kullanılan renkler solmuş olmasına rağmen keçe yaygı üzerinde kısmen görünen motifler, renk ve çizgileri açısından incelenerek tüm yüzeyde yer alan desenler kareli kâğıt üzerinde çıkarılarak, bir bütün olarak çizimi yapılmıştır.

Görüntü 39: Keçe yer yaygısı üzerinde yer alan desenin çizimi
Bozkurt, 2020

İlgün 2019 yılında yapmış olduğu tez çalışmasında, rulo, nuno, kordon, shibori, örümcek ağı, harmanlama gibi keçe yapım tekniklerinden bahsetmiştir. Bu bahsedilen keçe yapım teknikleri de tıpkı Kula ilçesindeki keçe ustasının kullanmış olduğu geleneksel yöntem (tepme keçe) ile aynı olmakla birlikte yurt dışında keçe ile ilgilenen sanatçıların vermiş olduğu isimler olarak da bilinmektedir. Bu çalışmada da keçe ustası, kendi zevkine göre bezemeler yaparak geleneksel yöntemle oluşturduğu bu keçe yer yaygısında zemin, krem renkli doğal yün kullanılarak elde edilmiştir. Öncelikli olarak tepme tezgahında yarım keçeleştirme seviyesine getirilerek nakışlamaya hazır hale getirilen zeminin kenar kısımları pevatlama adı verilen işlemle düzeltilmiştir. Pevatlama, yarım keçeleşme seviyesine getirilen keçe yüzey üzerinde yünün az olduğu yerlere yün ilavesinin yapılması, yünün çok olduğu ve kaba görünen yerlerinin ise tokmak ile dövülerek, istenilen yüzeye eşit hale getirilmesi işlemidir. Nakışlamada kullanılacak olan ve daha önceden yarım keçeleştirilerek elde edilen renkli yüzeyler, ince şeritler şeklinde kesilmiş ve zemin üzerine nakışlaması yapılmıştır. Keçe ustası, nakışlama işleminde dikdörtgen şeklinde hazırlamış olduğu yer yaygısının tam ortasına, 35x35 kare içerisinde, göbek motifi olarak da ifade edilen, sekiz yapraklı çiçek motifi yerleştirmiştir.

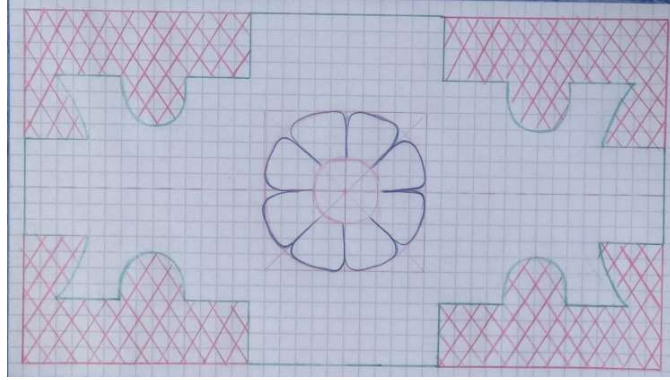
Görüntü 40: Keçe yaygı üzerinde yer alan çiçek motifi
Bozkurt, 2020

Görüntü 41: Keçe yaygı üzerinde yer alan çiçek motifinin çizimi
Bozkurt, 2020

Göbeğe kullanılan çiçek motifinin etrafından turuncu renkli şeritler, düz bir çizgi halinde yerleştirilmiştir. Dikdörtgen şeklindeki keçe yaygının köşe kısımlarına gelen yerlerde, bu turuncu çizgilerin girintili çıkıntılı yerleştirilmesiyle oluşan alanda ise nakışlamada kullanılan kırmızı renkli şeritler çapraz şekilde ve üst üste konarak baklava dilimi görüntüsü oluşturulmuştur.

Görüntü 42: Çiçek motifi etrafında yer alan turuncu şeritler ve baklava dilimi görüntüsü
Bozkurt, 2020

Görüntü 43: Çiçek motifi etrafından çizilen düz çizgi ve köşelerde baklava dilimi çizimi
Bozkurt, 2020

Dikdörtgen olarak ilerleyen desende sivri uç kısımlar birbirine bakacak şekilde, kırmızı ve yeşil renkte keçeler üçgen şeklinde kesilerek sıralı bir şekilde yerleştirilmiştir. Onun dışını çevreleyen dikdörtgen bordür içinde yer alan 15'er cm'lik üçgenler ise bir dolu bir boş kalacak şekilde yerleştirilmiş ve dolu olanların iç kısmı, yine renkli şeritler kullanılarak çapraz şekilde döşenerek baklava dilimi görüntüsü verilmiştir. Üçgenlerin taban kısımlarından dışa bakacak şekilde tüm çevrede zigzaglar oluşturulmuştur.

Görüntü 44: Keçe yer yaygısının ½ görünümü
Bozkurt, 2020

Görüntü 45: Keçe yer yaygısının ½ çizimi
Bozkurt, 2020

3.3 Keçe Yer Yayığının Yeniden Üretilmesi

Bozkurt Ailesi'ne ait keçe yer yaygısı, uzun süredir kullanılması, yıpranmış görüntüsü, solmuş renklerinin deliklerin ve dikiş izlerinin olması keçe üzerinde yer alan desenin tam olarak anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bundan dolayı yüzey üzerinde kullanılan desen çizimine göre keçe üzerinde var olan deseni ortaya çıkarmak amacıyla tepme keçe tekniği kullanılarak yeniden üretilmiştir. Geleneksel olarak bilinen ve çoğunlukla tercih edilen keçeleştirme yöntemi tepme keçe (sabunlu su kullanılarak yapılan) ya da dövme keçe tekniği (ıslak keçe tekniği olarak da ifade edilmekte) olarak bilinmesine rağmen günümüzde dikiş iğnelerinden farklı olarak üretilmiş olan, uç kısmında girinti ve çıkıntılar bulunan keçe iğneleri de keçeleştirme işlemine imkân vermektedir. Bu işlemde tepme keçe tekniğinden farklı olarak sabunlu su kullanılmamakta, yün lifi zemin üzerine iğneler yardımıyla yedirilerek yerleştirilmektedir. Keçe iğneler kullanılarak yapılan bu işlem, kuru keçe tekniği ya da iğneli keçe tekniği olarak da ifade edilmektedir. Bu çalışmadaki keçe yer yaygısının üretimi için öncelikle krem renkli yün kullanılarak zemin oluşturulmuştur. Zemin oluştururken nakışlamada kullanılacak olan şeritlerin yüzeye tutunup keçeleşebilmesi amacıyla yarım keçeleştirme yapılmıştır. Islak keçe yöntemiyle nakışlamada kullanılacak olan diğer yüzeyler ise yaygı üzerindeki renkler göz önünde bulundurularak oluşturulduktan sonra kurumaya bırakılmıştır. Kuruyan bu keçeler, nakışlamaya uygun bir şekilde kesildikten sonra, desene göre krem renkli zemin üzerine yerleştirilmiş ve nakışlama işlemi yapılmıştır. Nakışlama işlemi hem tepme keçe tekniği hem de keçe iğneleri kullanılarak yapılmıştır. Nakışlaması yapılan keçe, rulo şekline getirilerek tepme işlemi gerçekleştirilmiştir. Yüzey tamamen keçeleştikten sonra duru su ile yıkanarak açık havadar bir ortamda kurumaya bırakılmıştır.

Görüntü 46: Yeniden üretimi devam eden keçe yaygı

Bozkurt, 2020

Görüntü 47: Yeniden üretilmiş keçe yaygı genel görünüm

Bozkurt, 2020

4. SONUÇ

Bu çalışmada Manisa ili Kula İlçesi'ne bağlı Bebekli Köyü'nde yaşayan Emine Bozkurt'a ait keçe yer yaygısının renkleri ve üzerinde kullanılan motifleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Emine Bozkurt'a ait yer yaygısı, Bozkurt Ailesi Koleksiyonuna ait keçe ürünlerden bir tanesi olması, yörenin kültürünü yansıtmaması ve buradaki ustalardan biri tarafından üretilmiş olması bakımından önem taşımaktadır. Kula ilçe merkezindeki keçe atölyeleri ile görüşülerek keçe ustası Sadık Karabulut'tan yörede üretilen keçelerle ilgili bilgiler alınmış ve bu bilgiler doğrultusunda keçe yer yaygısının yöredeki atölyelerde üretilen diğer keçe ürünler de göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi yapılmıştır. Geniş bir kullanım alanı olmasına rağmen bu keçe ürünlerin üzerinde, ilçedeki keçe ustalarının kendi atalarından öğrenmiş oldukları temel desenlerin yer aldığı da ortaya çıkmıştır. Çoğunlukla kırmızı, mavi, yeşil, turuncu kahverengi ve krem renklerinin hâkim olduğu keçelerde yıldız, selvi, gül, lale, su, kazayağı, yarım ay, dal, kafes, zincir, kiremit- yıldız gibi motiflerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bazı motiflerin ve şekillerin sıralı olarak tekrar ettiği de görülmüştür. Yeniden üretimi yapılan keçe yer yaygısı yörede üretilen diğer ürünlerdeki desenlerle kıyaslandığında onlardan farklı olarak daha sade bir yapıda olduğu ve göbekte çiçek motifinin yer aldığı saptanmıştır. At keçesi, eyer keçesi, bebek keçesi kepenek keçesi, keçe külah, ayakkabı keçesi, yer yaygısı yörede üretilen ürün çeşitleri olup farklı bir ürün çeşitliliğinin olmadığı da anlaşılmıştır. Yöredeki keçe ürün taleplerinin aynı olması, farklı bir keçe ürün (ceket, şapka, çanta ayakkabı vb gibi) talebinin olmaması ayrıca farklı ürün üretimi için iş birliği yapacak kurum ve kişilerin olmaması da bu durumda etkili olmuştur.

Kula ilçesinde önceleri sayıca fazla olan atölyelerde at keçesi, bebek keçesi, eyer keçesi, ayakkabı keçesinin yanı sıra özellikle yer yaygısı üretilmiş ve ustalar bu keçeleri ilçe merkezine ya da köylere satmışlardır. Ancak zaman

içerisinde atölyelerin sayıca azalmasında çırak yetiştirmek için eleman bulunamaması, geçmişe nazaran ihtiyacın az olması ve dolayısıyla müşteri potansiyelinin de buna paralel olarak azalması, keçeden üretilen ürünlerin günlük kullanımdan uzak olması ya da üretilen ürünlerin günlük kullanıma hitap etmemesi gibi sorunlar etkili olmuştur. Usta- çırak ilişkisine dayanan bir sanat dalı olarak keçeciliğin eskisi kadar rağbet görmemesi, keçe sanatını devam ettirecek kişilerin olmaması da bu sanat dalının devamlılığının azalmasında önemli yer tutmaktadır. Tüm bu sıkıntılar ekonomik yetersizliği de beraberinde getirmiştir.

Bu çalışmada bahsi geçen yer yaygısı ya da benzer keçe ürünlere kültürel mirasın kıymetli birer parçası olmaları gerekçesiyle sahip çıkılmalıdır. Renk, motif, üretim tekniği bakımından bir bütün olarak tüm bu özelliklerin yitirilmeden aktarılması sağlanmalıdır. Bunun için tarihi ve kültürel geçmişi olan el sanatı ürünlerini koruyup sahip çıkarak, gelecek nesillere aktarımının sağlanması amacıyla çağdaş ürünlere dönüştürmek ve sürdürülebilirliğini sağlamak gerekmektedir. El sanatlarının yetenek, yaratıcılık ve tasarım gücüne bağlı olarak çağdaşlaştırılması gerektiği göz önüne alınarak çocukluktan başlayarak yaratıcılık ve tasarım konusunda eğitim içeriklerinin değiştirilmesi ve güncellenmesi gerekmektedir. Ayrıca üniversiteler bünyesinde tekstil el sanatları ve tekstil tasarımı içerikli derslerde öğrencilerin geleneksel el sanatlarımızdan biri olan keçe ve keçeye dair üretim bilgisini edinmeleri ve tasarımlarında keçeye yer vermeleri sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra yurt içi ve yurt dışında yapılacak projelerle unutulmaya yüz tutmuş sanat dalları canlandırılarak çağdaş anlamda yorum katacak genç tasarımcılar yetiştirilmelidir.

Kaynakça

Aygar, B. ve Etikan, S. (2014). Kula halıları ve günümüzdeki durumu. Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi, ART-E, Kasım-Aralık. Sayı:14 ISSN 1308-2698.389-410.

Baltacı, İ. (2016). Şanlıurfa tepme keçeciliğinin yeni tasarımlarda kullanılması. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezi (447625).

Başaran, F. N. ve Çolak, A. (2011). Keçe ustası Arif Cön. Uluslararası Geleneksel El Sanatı Ustaları Sempozyumu Bildirileri. 13-15 Ekim 2011. Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.

Begic, H. N. (1999). Konya’lı keçe sanatçısı Mehmet Girgiç ve eserleri. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezi (087330).

Begic, H. N. (2014). Gelenekteki değişim ve keçecilik sanatı. (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezi (380104).

Begic, H.N. (2017). Türk keçecilik sanatı. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı. Ankara.

Bozkurt, H. (2010). Manisa ili Kula ilçesi el sanatları. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezi (297521).

Bozkurt, R. (2020). Sözlü görüşme, Kula, Manisa, (08.12.2020).

Çağıl, N. (2009). Keçe sanatı ve giysiye uyarlanması. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezi (239367).

Dağdeviren, M. (2022). Isparta yalvaç tepme keçe yaygıları ve uygulamaları. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezi (730011).

Derebaşı, Z. ve Oyman, N. R. (2016). Geleneksel şırdak keçe tekniği ve uygulamaları. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi. Yıl:4. Sayı:28. s.29-54.

Erengül, Y. (2019). Orta Asya'dan günümüze Türklerde keçeden yapılmış çadır mefruşatı. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezi (545858).

Ilgın, H. (2019). Dikişsiz keçe giysi tasarım süreçleri. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezi (598430).

Karabulut, S. (2010). Sözlü görüşme, Ekin Pazarı Mevkii, Kula, Manisa, 25.03.2010).

Karahan, N. ve Mangut, M. (2011). Tekstil lifleri. Ekin Basım Yayın Dağıtım. Bursa.

Kaya, F. (1978). Keçe nedir? Sümerbank Aylık Endüstri ve Kültür Dergisi, Cilt 17, Ankara.

Kazar, M. (2001). Günümüz Konya yöresi (merkez) geleneksel keçe yapımı. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezi (101818).

Keçeci, H. (2019). Afyonkarahisar keçeciliği ve güncel tasarımlar. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezi (602230).

Kurt, G. (2020). Yazma sandıkları. Folklor Akademi Dergisi. Cilt:3, Sayı: 4. 364-380.

Küçükkurt, Ü. (2011). Afyonkarahisar'lı keçeye gönül veren bir usta "Ahmet Yaşar Kocataş". Uluslararası Geleneksel El Sanatı Ustaları Sempozyumu Bildirileri. 13-15 Ekim 2011. Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.

Kürkçüoğlu. A.C. (1987). Şanlıurfa el sanatlarında keçecilik. Türkiyemiz Dergisi, 18(53), 1- 7.

Kondal, G. (2014). Yalvaçlı keçe ustası. Röportaj, Akt: Derabaşo, Z., 2015.

Mumcu, E. (2021). Keçe yapım teknikleri ile dekoratif duvar panoları uygulamaları (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezi. (679115).

Ögel, B. 1985. Türk kültür tarihine giriş. Cilt 3. Türklerde ev kültürü. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:638. Kültür Eserleri Dizisi: 46. Ankara.

Sarı, Ö. (1987). Kaba Karışık Yünlerin Keçeleşme Yeteneği Üzerinde Araştırmalar. Tekstil ve Makina, Cilt: 1, Sayı: 5, 237- 249.

Seyirci, M. ve Topbaş, A. (1999). Anadolu'da Keçecilik. Erdem Halı Özel Sayısı- III, Cilt: 10, Sayı: 30, 577- 597.

Sevinç, B. (2015). Keçe üzerine, farklı yüzey düzenleme teknikleri ile giyilebilir sanat ürünleri. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezi. (417966).

Tavaslı, B. (1992). Konya'da keçecilik sanatı. Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezi. (21242).

Yalçınkaya, R. G. (2009). Keçeye Ter Düştü. İzmir: Elik Yayınları.

Yıldır, E. (2015). İsting Çeçen- İnguş halkının keçe sanatı. Kafkas- İnguş Dostluk Derneği. Seçil Ofset. İstanbul.

Elektronik Kaynaklar

Anonim. (2017). 30.09.2017 tarihinde www.kula.bel.tr adresinden erişildi.

Anonim. (2020). 21.12.2020 tarihinde <https://www.kula.bel.tr/cografi-durum.aspx> adresinden erişildi.

Anonim. (2022). 24.10.2022 tarihinde https://www.facebook.com/bebeklikoyu45/photos/a.131229723585428/3951360881572274/?paipv=0&eav=Afb6eRiltBL1QNrq1V4LhXvZ5F4fDaVHivsm2_FSVehNZuVJawFQ7r7svJM-80f9W0w adresinden erişildi.